

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Keski-Suomi

Sisäasiainministeriö
Maahanmuutto-osasto
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto

1 (3)

23.06.2010

KESELY/1197/00.02.00/2010

SISÄASIAINMINISTERIÖ

24.06.2010

INRIKESMINISTERIET

Viite: Lausuntopyyntö SM024:00/2009

Keski-Suomen Ely-keskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä

Sisäasiainministeriö on pyytänyt kirjeellään 27.5.2010 Keski-Suomen Ely-keskukselta lausuntoa sisäasiainministeriön maahanmuutto-osastolla valmisteltuun hallituksen esitykseen laiksi kotoutumisen edistämisestä. Keski-Suomen Ely-keskuksen lausuntoon on lisäksi liitetty lausunto Palapeli2 -projektilta, joka vastaa osaltaan Keski-Suomen alueella maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksesta ja neuvonnasta ja Äänekosken TE-toimiston lausunto. Jyväskylän TE-toimistosta toimitetaan erillinen lausunto.

Lausunto:

Lain soveltamisala

Lakia on tarkoitus soveltaa henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassaoleva oleskelulupa Suomessa tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelulupakortti ulkomaalaislain mukaisesti. Lain soveltamisalan laajentaminen tarkoittamaan myös mm. työperäisesti maahan muuttaneita henkilöitä takaa useampien henkilöiden pääsyn kotouttavien toimenpiteiden piiriin. Lain piiriin kuuluvien henkilöiden määrän kasvu lisäänee palvelutarvetta myös työ- ja elinkeinotoimistoissa, joissa lähivuosina toimitaan niukkenevien resurssien olosuhteissa. Lakiesityksen perusteluissa todetaan myös, että Suomeen muuttavat Suomen kansalaiset jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. On kohtuullista, että Suomen kansalaisille on kuitenkin tarkoitus varata mahdollisuus tarpeen mukaan opiskella esimerkiksi suomen tai ruotsin kieltä, ja että tämä kirjattaisiin työnhakijan tilanteessa työllistymissuunnitelmaan.

Lisäksi lakiuudistuksella pyritään tavoittamaan kokonaan työmarkkinoiden ja työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien ryhmiä (esim. alle 17-vuotiaat nuoret ja aviopuolisoina Suomeen tulleet). On myönteistä, että näihin ryhmiin kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus päästä neuvottelemaan erilaisiin toimenpiteisiin osallistumisesta, vaikkei lakiuudistus välttämättä toisikaan subjektiivista oikeutta palveluihin.

Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta

Perustieto maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista annettaisiin paperiversiona mahdollisimman monilla maahanmuuttajakielillä kaikille Suomeen muuttaville oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, määräaikaisen oleskelulupakortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä. Perustiedon jakamisessa tulisi huomioida erityisryhmistä mm. luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat.

Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen tarpeet. Alkukartoitus olisi yksilöllinen kestoaltaan ja syvyydeltään. Se voi olla lyhyt haastattelu tai perusteellisempi esimerkiksi kielitason tai oppimisvalmiuden testaaminen.

Maahanmuuttajalle alkukartoitus olisi lähtökohtana yksilöllisten kotouttamispalvelujen tarjoamiselle. Erilaisia mahdollisuuksia esimerkiksi kielen oppimiseen tulisi siis lisätä, sillä maahanmuuttajissa on kielitaitotasoltaan, oppimistaidoiltaan ja –tyyleiltään hyvin erilaisia ihmisiä. Palvelutarjonnan lisääminen tarkoittaisi joko esimerkiksi erilaisille oppijoille tarkoitettujen suomen kielen kurssien järjestämistä tai useampia mahdollisuuksia erilaiseen oppimiseen opiskelijoiden tarpeiden mukaan yksittäisen kurssin puitteissa. Molemmissa tapauksissa kyseessä olisi resurssien lisääminen kotoutumiskoulutukseen, mikä lakiesityksen mukaan jatkossakin järjestetään pääosin työvoimapolitiittisena koulutuksena.

Lisäksi maahanmuuttajien erityisryhmien osalta voi olla niin, että maahantulovaihe ei välttämättä ole oikea ajankohta palvelutarpeiden syvällisemmälle arvioinnille. Oman osaamisen arviointi voisi olla tuloksellisempaa suomen kielen perustaitojen oppimisen jälkeen.

Kotoutumistuki

Työnjako kunnan ja TE-toimistojen välillä alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman tekemisessä jää lakiesityksessä hiukan epämääräisen sopimisen varaan. Perusteluissa todetaan, että iso osa asiakkaista hakeutuu ensin kunnan palvelujen piiriin. Kuitenkin esimerkiksi työttömyysetuuden saamisen ehtona on, että henkilö on ilmoittautunut työnhakijaksi. Perusteluissa todetaan lisäksi, että henkilö saa ensin työmarkkinatukea ja mikäli kotoutumissuunnitelma todetaan alkukartoituksessa tarpeelliseksi, muuttuu työmarkkinatuki kotoutumistueksi. Henkilön kannattaisi siis mahdollisimman varhain ja useimmiten hakeutua ensin työnhakija-asiakkaaksi. Lakiesityksen perusteluissa olisikin hyvä olla jonkinlaisia asiakkuuden syntymisen esimerkkipolkuja, jotta työnjaon suunnittelua viranomaisten välillä voitaisiin selkiinnyttää. Voi myös olla, että suunnitellut erillisinä laadittavat alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma tosiasiallisesti pitkittävät maahanmuuttajan pääsemistä kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus muodostuisi opintokokonaisuuksista, joiden laajuus voisi vaihdella yksilöllisesti opiskelijan pohjakoulutuksen, taitojen, ja tavoitteiden perusteella. Kotoutumiskoulutusten järjestämistä ohjaa Opetushallitus suosituksella aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta ja suosituksella luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien opetussuunnitelmasta. Tarpeellisen *Osallisena Suomessa* -ohjelman tarkoituksena on kehittää kotoutumiskoulutusta. Jos ohjelman tavoitteena syntyy uusia tapoja sekä hankkia että tuottaa pääasiassa työvoimapolitiittisena koulutuksena järjestettävää aikuisten kotoutumiskoulutusta, jossa lisäksi entistä paremmin pystyttäisiin huomioimaan maahanmuuttajan yksilölliset tarpeet, tulisi uusien mahdollisuuksien ja toimintatapojen konkretisoitua myös kotoutumiskoulutusten opetussuunnitelmasuosituksissa. Kotoutumiskoulutusten monimuotoisuuden lisääminen tarkoittaisi myös lisämäärärahojen varaamista kotoutumiskoulutukseen.

Ely-keskusten tehtävät

Ely-keskusten tehtäviä kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseen on lakiesityksessä täsmennetty. Ely-keskusten tehtäväksi on TE-toimistojen tukemisen ja neuvonnan lisäksi esitetty monivuotisten sopimusten laatiminen alueen kuntien kanssa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kuntaan osoittamisessa. Tätä tehtävää edistää se, että lakiesityksessä ehdotetaan vähimmäissisältöjä kuntien kotouttamisohjelmille, joita kunnat on veloitettu laatimaan. Pakolaisten vastaanotto säilyy edelleen vapaaehtoisena. Lakiesityksessä ehdotetaan, että kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta maksettavan laskennallisen korvauksen kokonaisaika nostetaan neljään vuoteen. Kiintiöpakolaisten vastaanoton kustannukset syntyvät usein sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksista. Osan kustannuksista kunta voi hakea erityiskustannusten korvauksina, mutta vain siinä tapauksessa, että kustannukset ovat huomattavia. Useissa tapauksissa juuri terveyspalveluiden käytöstä kertyneiden kustannusten määrä henkilöä kohden ei kuitenkaan kohoa huomattavan kustannuksen tasolle, vaikka kyseessä olisikin niin kutsutun pitkäaikaissairauden hoito, joten kunnalla ei ole mahdollisuutta korvaukseen. Laskennallisen korvauksen keston ulottaminen mahdollisuuksien mukaan viiteen vuoteen loisi useammalle kunnalle lisämahdollisuuden neuvotella pakolaisten vastaanotosta Ely-keskusten kanssa.

Yksikönpäällikkö

Lauri Hiltunen

Maahanmuuttoasiantuntija

Sari Jokinen

LIITTEET: Palapeli2 –projektin ja Äänekosken TE-toimiston lausunto hallituksen esitykseen laiksi kotoutumisen edistämisestä

JAKELU. Niemelä Juha S, Hiltunen Lauri, Lehto Sirpa

Palapeli2-projektin lausunto hallituksen esitykseen laiksi kotoutumisen edistämisestä

Lakiesityksessä tulisi selkeämmin tuoda esiin työnjako kunnan ja TE-toimistojen välille koskien erityisesti alkukartoituksen tekemistä. Alkukartoitus edellyttää sen tekijältä vahvaa ammatillista osaamista ja lain tasolla tarkempaa määrittelyä siitä, mitä on tarkoitus mitata. Suunniteltu alkukartoitus ei välttämättä anna mahdollisuutta oppimisvalmiuksien mittaamiseen esimerkiksi heikon koulutustaustan omaavien maahanmuuttajien osalta. Alkukartoituksen voisikin järjestää alkuopetuksena, jonka aikana oppimiseen vaikuttavilla asioilla olisi aikaa tulla esille ja samalla rakennettaisiin opiskelijan polku kotoutumiskoulutuksessa. Lisätietoja lausunnosta antaa Palapeli2-projektin projektipäällikkö Heli Laine, p. 040 719 2957, heli.t.laine@te-toimisto.fi.

Äänekosken TE-toimiston lausunto hallituksen esitykseen laiksi kotoutumisen edistämisestä

Alkukartoitus

Nykyiseen käytäntöön kuuluu, että kotoutumissuunnitelman yhteydessä asiakkaalle tehdään alkukartoitus, mutta lakiesityksessä suunniteltu syvällisempi kielitaitotason tai oppimisvalmiuksien kartoittaminen vaatisi esimerkiksi palvelun hankkimista ostopalveluna. Pienillä paikkakunnilla ja TE-toimistoissa, joissa maahanmuuttaja-asiakkaita ei ole säännöllisesti, muodostuu haasteeksi, miten esimerkiksi ostopalveluna hankittu alkukartoitus voidaan toteuttaa riittävän nopeasti ja ammattitaitoisesti. Pääsyn alkukartoitukseen ei tulisi olla hidasteena mahdollisesti tarvittavan kotoutumissuunnitelman teolle. Alkukartoituksen tarve tulisi myös todeta viranomaisen puolesta, eikä vain siinä tilanteessa, että maahanmuuttaja sitä itse osaa pyytää.

Omaehtoinen opiskelu

Omaehtoiseen opiskelun koulutusmahdollisuuksiin on lisätty maahanmuuttajien kannalta hyödyllinen ammattiin valmistava kuulutus, joka usein maahanmuuttajien tapauksissa muodostuu käytännön edellytykseksi päästä suorittamaan ammatillista tutkintoa. Koulutuksen rinnastuskäytännöstä voidaan luopua, mikäli omaehtoisen koulutuksen kriteerit eivät ole liian tiukat. Pienillä paikkakunnilla, joilla ei ole mahdollisuutta työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestämiseen, vaan suomen kielen opiskelu rinnastetaan opiskeluun esimerkiksi kansalaisopistossa. Lisäksi opiskelun yhteydessä tehdään päätös työharjoittelusta, että säädetyt tuntimäärät rinnastamiselle täyttyisivät. Jos rinnastamiskäytännöstä luovutaan, pienillä paikkakunnilla mahdollisuudet kotoutumisen edistämiseen vähenevät. Lisätietoja lausunnosta antaa Äänekosken TE-toimistosta työvoimaohjaaja Sari Kaihlamäki, p. 01060 41458.